

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

Рада молодих вчених НАПН України

Рада молодих учених при МОН України

Рада молодих вчених Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України

Рада молодих вчених Інституту соціальної та політичної психології НАПН України

Рада молодих вчених Житомирського державного університету імені Івана Франка

Рада молодих науковців Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ УЧЕНИХ
«НАУКОВА МОЛОДЬ-2019»**

4 жовтня 2019 року

м. Київ

УДК 378: 044 : 001.37

3 18

**318 Збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених «Наукова молодь-2019» (Київ, 4 жовтня 2019 р.). – К.: ЦП Компринт, 2019. – 134 с.
ISBN 978-966-929-943-7**

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України від 30 жовтня 2019 р., протокол №13.

Оргкомітет конференції може не поділяти думку авторів.
Відповідальність за зміст і достовірність поданих матеріалів несуть автори публікацій та їхні наукові керівники.

Збірник матеріалів містить наукові статті та тези доповідей поданих на VII Всеукраїнську науково-практичну конференцію молодих учених «Наукова молодь-2019», що відбулася 4 жовтня 2019 року. Матеріали подані на конференцію були розглянуті під час роботи трьох секцій: 1. Актуальні проблеми розвитку науки і освіти в інформаційному суспільстві. 2. Сучасний стан і перспективи використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті та інших галузях. 3. Проблеми і перспективи інтеграції молодих вчених у міжнародний науковий простір.

Збірник адресовано науковим, науково-педагогічним працівникам, аспірантам, докторантам, студентам закладів вищої освіти.

ISBN 978-966-929-943-7

© ІТЗН НАПН України, 2019

© Колектив авторів, 2019

СЕКЦІЯ 1.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАУКИ І ОСВІТИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Боярська-Хоменко Анна Володимирівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри історії педагогіки і порівняльної педагогіки
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, м. Харків
<http://orcid.org/0000-0002-1818-3074>, annaboyarskashomenko@gmail.com

ПІДТРИМКА ПСИХОЕМОЦІЙНОГО ЗДОРОВ'Я ПЕДАГОГА ЯК ЗАПОРУКА ПСИХОЛОГІЧНОГО КОМФОРТУ УЧНІВ

Професійна діяльність педагогів визнається державою як одна з найбільш емоційно напружених. У сучасному ритмі постійних нововведень та реформувань системи освіти України вчителі повинні «встигати» засвоювати зміст інновацій, постійно удосконалювати свою професійну майстерність, оволодівати новими знаннями та компетенціями, передавати учням все більше і більше знань у межах навчальних програм за обмежений навчальний час, здійснювати особливу підтримку як обдарованих дітей, так і тих, у кого є проблеми з навчанням через медичні, психологічні або соціальні причини [2]. Все це призводить до фізичного та емоційного виснаження педагогів, вони відчують напруження та стрес, незадоволеність своєю професією. Це пов'язано з великою кількістю непередбачуваних і неконтрольованих комунікативних ситуацій, із нерегламентованим режимом роботи, з високою мірою особистої відповідальності вчителя, з неможливістю отримати однозначні підтвердження ефективності своєї діяльності тощо [9].

На сучасному етапі розвитку української освіти важливою проблемою є забезпечення навчальних закладів педагогічними кадрами. Незважаючи на те, що педагогічні заклади освіти випускають значну кількість молодих спеціалістів, середній вік українського вчителя становить від 41 до 50 років. Більшість молодих освітян покидають професію через 2-3 роки після влаштування на роботу [8]. Окрім економічних проблем, важливим чинником, що впливає на їхнє рішення є психоемоційне виснаження [6].

Більшість педагогів, які на певному етапі професійної діяльності відчують на собі не тільки професійну втому, а й всі риси синдрому емоційного вигорання, не розуміють, що з ними відбувається та не володіють інструментами подолання синдрому емоційного вигорання або позбавлення від його наслідків [7]. Підтримка психоемоційного здоров'я вчителів є необхідною умовою для вдалого виконання ними професійних обов'язків, що у свою чергу є запорукою виховання здорового та інтелектуально розвиненого покоління [5].

Мистецтво є одним із найбільш потужних інструментів для відновлення позитивного психоемоційного стану людини. Візуальне мистецтво є засобом вираження емоцій та почуттів, засобом психологічної корекції настрою, засобом емоційного «розвантаження» та рефлексії. Тому саме візуальне мистецтво є найбільш доцільним засобом підтримки психоемоційного здоров'я вчителя [3]. Педагоги, натхненні мистецтвом, нестимуть у шкільні класи та студентські аудиторії дух високої культури. Педагоги власним прикладом будуть доводити духовну цінність сучасного мистецтва, передаватимуть учням та студентам своє натхнення, свої позитивні емоції та жагу до пізнання загальносвітової культури [14].

Разом з тим варто зауважити, що арт-терапія для вчителів не є предметом вивчення жодного з навчальних курсів освітніх програм підготовки бакалаврів чи магістрів педагогічних

університетів. Учителі, що отримали педагогічну освіту в університетах добре володіють методиками та техніками викладання навчальних предметів, методами виховання дітей, мають ґрунтовні теоретичні знання з вікової психології та педагогіки [10]. Але, на жаль, вчителі не володіють техніками особистої рефлексії, не знають прийомів індивідуальної самотерапії і, як наслідок, не володіють прийомами боротьби з нервовими потрясіннями, що виникають через емоційну напруженість та виснаженість викладацької діяльності [4]. Саме тому актуальним є впровадження адаптованої арт-терапевтичної програми для педагогів, які працюють у закладах освіти різних рівнів.

Зважаючи на актуальність проблеми підтримки психоемоційного здоров'я педагогів нами було розроблено навчальний курс семінару-практикуму «Візуальне мистецтво як засіб профілактики та подолання емоційного вигорання педагогів». Семінар-практикум орієнтований на ознайомлення освітян із феноменом емоційного вигорання та оволодіння ними практичними вміннями використовувати методики й техніки арт-терапії.

Мета статті – представити досвід впровадження семінару-практикуму «Візуальне мистецтво як засіб профілактики та подолання емоційного вигорання педагогів» як одного із шляхів підтримки психоемоційного здоров'я педагогів.

Розроблений та впроваджений семінар-практикум «Візуальне мистецтво як засіб профілактики та подолання емоційного вигорання педагогів» складається з двох модулів та передбачає 10 аудиторних годин. Перший модуль розкриває питання психоемоційного здоров'я педагогів та проблему емоційного вигорання у сучасній психолого-педагогічній науці. Разом з тим у змісті першого модулю розглядаються шляхи, методи та засоби профілактики емоційного вигорання, підтримки психоемоційного здоров'я.

Другий модуль розробленого семінару-практикуму присвячений проблемі практичного використання візуального мистецтва як засобу підтримки психоемоційного здоров'я педагогів, профілактиці та подоланню їхнього емоційного вигорання. У запропонованій нами навчальній програмі другий модуль проходить у формі творчих майстерень. На кожній творчій майстерні педагоги оволодівають техніками традиційного та сучасного візуального мистецтва: емоційний живопис, колаж, монотипія, ілюстрація, акватипія, малювання пальцями та долонями, малювання на мокрому папері тощо.

Зокрема хочеться окремо зупинитись на техніці емоційного живопису. Емоційний живопис має потужний вплив на підсвідомість людини. Ця техніка розкриває творчий потенціал, дає можливість дізнатись про свої потенційні можливості [1]. Інтуїтивно викладаючи фарбами свій настрій, мрії і плани, педагоги зможуть отримати доступ до своїх прихованих ресурсів й енергії [11].

Хочеться зазначити, що, за словами учасників заняття, вони відчували натхнення, пережили позитивні емоції. Створена на заняттях кольорова гама допомогла педагогам не тільки розрізнити свої почуття, а також дивним чином впливати на хід подій. Разом з тим кольорова гама дозволила проаналізувати психоемоційний стан людини в даний момент, її почуття та емоції, які супроводжують її довгий час. Інтерпретація кольорових співвідношень, розташування образів і ліній стали матеріалом для роботи над собою, який допомагає працювати з емоціями, розряджати їх напруження та впливати на формування позитивного настрою у самого себе.

Емоційне малювання показало себе як потужний засіб управління настроєм педагогів. Воно дозволило у деякій мірі зняти тривожність учасників, підвищити їхню самооцінку, розвивати творчі здібності, а також спонукало їх до планування дії та досягнення бажаних емоційних станів.

Під час роботи ми використовували акрилові фарби. Створення картини у техніці «емоційний живопис» полягало в абстрактному малюванні, де учасники передавали, в першу чергу, свої відчуття та емоції. Кожен із педагогів-учасників заняття обирав для себе будь-які кольори та формував картину у тому вигляді, який подобався особисто його у даний момент часу.

Разом з тим варто зазначити, що ми радили учасникам сконцентруватися на собі, своїх відчуттях і лише тоді починати малювати. Ми наголошували на тому, що предметом зображення могло бути все, що відчували учасники у той момент часу. Ми радили педагогам повністю довіритися відчуттям, потоку власних емоцій та відобразити їх на полотні, вони могли змішувати фарби між собою у вільних співвідношеннях, щоб отримати більш тонкі ефекти. Зазначимо також, що ми радили учасникам творчої майстерні довго не міркувати над тематикою малюнку та зовнішнім виглядом образів. Більш потужний ефект дасть простий початок накладання тих кольорів, що подобаються учаснику в даний момент часу [12].

Таким чином підтримка психоемоційного здоров'я педагогів, подолання та профілактика синдрому емоційного вигорання є одним з обов'язкових завдань післядипломного навчання вчителів та викладачів. Важливим засобом підтримки психоемоційного здоров'я є мистецтво. Саме воно забезпечує вираження емоцій та почуттів, сприяє психологічній корекції настрою, емоційному «розвантаженню» та рефлексії [13]. Запропонована нами навчальна програма семінару-практикуму довела свою дієвість та ефективність, показала доцільність її впровадження до змісту післядипломної педагогічної освіти.

Висловлюємо вдячність Українському культурному фонду, за сприяння якого було проведено пілотування семінару-практикуму. Позиція Українського культурного фонду може не збігатись з думкою авторів.

Список використаних джерел:

1. Алфьорова З. Термінологічні ігри щодо візуальних мистецтв. *Мистецтвознавство України*. 2009. Вип. 10. С. 166-170.
2. Боярська-Хоменко А.В. Ідеї впровадження досвіду Німеччини в організації неперервної освіти вчителів в Україні. *Pedagogy in EU countries and Ukraine at the modern stage*. – *Via Mare : Izdevnieciba «Baltija Publishing»*, 2018, p.21-24
3. Власюк М. Арт-терапія: лікування мистецтвом [Електронний ресурс] // Сайт «Освіта.уа». URL: <https://osvita.ua/school/method/teacher/2624/> (дата звернення: 29.07.2019)
4. Гоулман Деніел. Емоційний інтелект. Харків: Віват, 2018, 512 с.
5. Грицук О.В. Психологічний тренінг як засіб розвитку емоційної сфери та профілактики емоційного вигорання вчителів. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Психологія*. 2012. Вип. 43(1). - С. 68-72.
6. Ковалькова Т.О. Вивчення синдрому емоційного вигорання у педагогічних фахівців. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2016. Вип. 24. С. 254-260.
7. Лоер Д., Шварц Т. Живи на повну. Харків: Віват, 2018. 256 с.
8. Метельська Н.Й. Вплив емоційного вигорання на розвиток професійної самосвідомості педагогічних працівників. *Психологія і особистість*. 2015. № 1. С. 97-108.
9. Мирончук Н.М. Професійне вигорання викладача вищої школи: чинники, ознаки, способи протидії. *Теоретичні і методичні засади розвитку і самовдосконалення особистості педагога-новатора в контексті модернізації нової української школи*. Житомир: Вид-во Євенок О.О., 2017. С. 62-67.
10. Мітіна С.В. Попередження емоційного вигорання викладача вищого навчального закладу. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2018. Вип. 155. С. 62-65.

11. П'ятницька-Позднякова І.С. Арт-терапевтичні можливості видів мистецтва. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Педагогіка.* 2009. Т. 108, Вип. 95. С. 36-42.

12. Сорока О. Образотворче мистецтво й арт-терапія: порівняльний аналіз. *Естетика і етика педагогічної дії.* 2012. Вип. 4. С. 144-155.

13. Топол В. Чути себе: як боротись з професійним вигоранням у вчителів [Електронний ресурс] // Сайт «Нова українська школа». URL: <https://nus.org.ua/articles/chuty-sebe-yak-borotys-z-profesijnym-vygorannjam-u-vchyteliv/> (дата звернення: 27.07.2019).

14. Трошкіна І.А. Вплив емоційного вигорання на розвиток особистості викладача. *Наука і освіта.* 2010. № 3. С. 117–121.

Вакалюк Тетяна Анатоліївна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

професор кафедри комп'ютерної інженерії та кібербезпеки
Державний університет "Житомирська політехніка", Житомир
ORCID ID 0000-0001-6825-4697, tetianavakaliuk@gmail.com,

Кот Наталія Сергіївна,

вчитель фізики і математики, Хмельницька спеціалізована середня
загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №1, Хмельницький

Новіцька Інеса Василівна

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир
ORCID ID 0000-0003-0780-0580, inesanovicka@gmail.com

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ПОЛЬЩІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Завдяки вступу до Європейського Союзу Польща отримала нові можливості для ефективної інтеграції до спільноти інформаційного суспільства. Таким чином, розвиток інформатизації суспільного життя у країні, зокрема інформатизації шкільної освіти рухається у векторі політики Європейського союзу у галузі інформаційного суспільства та економіки, заснованої на знаннях. Урядові документи, плани та стратегії Республіки Польща за останні півтора десятиліття, що стосуються інформатизації шкільної освіти в країні, направлені на підвищення ролі освіти у суспільстві і забезпечення високої якості та узгодженості соціальної політики із ключовими пріоритетами програм ЄС.

Першим етапом інформатизації шкільної освіти у Польщі можна вважати 1999–2003 роки, що стали початком низки системних заходів у сфері освіти, спрямованих на подолання відставання освітніх можливостей Польщі у порівнянні з п'ятнадцятьма країнами ЄС. Найбільшим проривом для впровадження ІКТ у всі сфери життя польського суспільства і, зокрема, в освіту, польські науковці вважають Резолюцію польського Сейму 2000 року «Про побудову інформаційного суспільства в Польщі», де йдеться, зокрема, про необхідність розробки принципів загального доступу та використання мережі Інтернет, а також плану розвитку ІТ-освіти дітей та молоді.

З 1999 року по 2005 рік за ініціатииви Президента Республіки Польща проходив проект «Інтернет у школах» [1]: школи отримали обладнання для 605 комп'ютерних класів, в тому числі 59 комп'ютерних хімічних лабораторій. Національна освітня програма «Interkl@sa» [2], діяльність якої була спрямована на оснащення шкіл комп'ютерною технікою, надання доступу до мережі Інтернет, організацію підготовки вчителів, сприяння використанню ІКТ у сфері освіти, ініціювала програму масового навчання вчителів «Intel – Навчання для майбутнього» з підвищення ІКТ-компетентності. Програма «Interkl@sa» сприяла співпраці Міністерства освіти з міжнародною компанією «Cisco Systems» у створенні 300 місцевих академій з навчання ІКТ для учнів середніх шкіл, по завершенні яких учні отримували